

STRESZCZENIE

Okres ciąży jest bardzo ważny w życiu kobiety, w życiu rodziny. Ma on istotny wpływ na fizyczne i psychiczne funkcjonowanie kobiet. Jest to jednocześnie pierwszy, prenatalny okres życia dziecka. Oczekiwanym rezultatem ciąży jest urodzenie zdrowego dziecka. Zdarza się jednak, że w wyniku działania niekorzystnych czynników różnej natury dochodzi do utraty dziecka w okresie prenatalnym. Doświadczenie utraty dziecka w okresie prenatalnym jest przedmiotem badań zarówno medycznych, jak i psychologicznych. Medycyna skupia się przede wszystkim na genezie, przebiegu i fizjologicznych konsekwencjach utraty. Psychologia z kolei próbuje odpowiedzieć na pytania o występowanie skutków psychologicznych i psychosomatycznych dotyczących matkę, jak i pozostałych członków rodziny. Ponadto psychologia ma za zadanie nieść pomoc zarówno poprzez natychmiastową interwencję, jak i dalszą opiekę psychologiczną. Prowadzenie badań w tym zakresie wymaga uwzględnienia interdyscyplinarnej perspektywy tj. medycznej, psychologicznej, jak również prawnej. Przedmiotem analiz w niniejszej pracy doktorskiej uczyniono funkcjonowanie systemu rodzinnego z dzieckiem utraconym w okresie prenatalnym. Inspiracją do podjęcia tej tematyki stały się dotychczasowe ustalenia w literaturze przedmiotu, a także dane statystyczne. Przegląd ów danych wskazuje, że zjawisko utraty dziecka w okresie prenatalnym jest znaczące, gdyż dotyczy blisko 42 tys. poczęć każdego roku.

Na użytek niniejszej pracy przyjęto założenie, że utrata dziecka w okresie prenatalnym jest sytuacją trudną, a nawet traumatyczną, której doświadcza system rodzinny. Ponadto stanowi zmianę w życiu systemu rodzinnego, który jej doświadcza. Zgodnie z teorią systemów rodzinnych, zmiana w jednym z elementów systemu, powoduje zmiany w pozostałych jego elementach, a także w całym systemie. Zatem zmiana jaką jest utrata dziecka w okresie prenatalnym nie pozostaje bez znaczenia dla członków systemu oraz dla systemu jako całości. Celem przeprowadzonych badań było poznanie funkcjonowania systemów rodzinnych

małżonków, którzy utracili dziecko w okresie prenatalnym. Oprócz celu teoretycznego praca zakładała także realizację celu aplikacyjnego, tj. sformułowania wniosków dla praktyki psychologicznej.

Badaniami objęto 90 małżeństw (180 osób). Grupę badawczą stanowiło 50 małżeństw (100 osób), które doświadczyły utraty dziecka w okresie prenatalnym. Grupę porównawczą stanowili małżonkowie ze zdiagnozowaną niepłodnością (80 osób). Głównym motywem takiego doboru grup było wspólna dla obu grup doświadczenie utraty: dla małżonków z grupy badawczej – utraty dziecka, które już fizycznie zaistniało, natomiast dla małżonków grupy porównawczej – dziecka, które jeszcze się nie pojawiło.

Badania prowadzono w oparciu o teoretyczne założenia systemowego rozumienia rodziny. Ze względu na relacyjny charakter rzeczywistości rodzinnej uwzględniono trzy typy badanych zmiennych: całościowe, relacyjne i jednostkowe. Zastosowano następujące narzędzia badawcze: Kwestionariusz ankiety (opracowanie własne), *Skale Oceny Rodziny* (Polska adaptacja FACES IV – *Flexibility and Cohesion Evaluation Scales* D. Olsona) Andrzeja Margasińskiego (2013), *Family Crisis Oriented Personal Evaluation Scales* (F-COPES) McCubbina, Larsena i Olsona (1987), *Skalę Powodzenia Małżeństwa* (SPM) autorstwa Marii Braun-Gałkowskiej (1992), *Test Giessen* (GT) w polskiej adaptacji Andrzeja Januszewskiego (1992).

W celu udzielenia odpowiedzi na postawione pytania badawcze przeprowadzono analizy statystyczne przy użyciu pakietu IBM SPSS Statistics 23. Za jego pomocą wykonano analizę podstawowych statystyk opisowych wraz z testami Kołmogorowa-Smirnowa, serię testów *t* Studenta dla prób zależnych oraz niezależnych, testów u Manna-Whitneya oraz analizę skupień.

Na większość postawionych pytań badawczych udało się udzielić satysfakcjonujących odpowiedzi. Na podstawie przeprowadzonych analiz można stwierdzić, że systemy rodzinne

małżonków, którzy utracili dziecko w okresie prenatalnym mają swoją specyfikę i różnią się od systemów rodzinnych małżonków ze zdiagnozowaną niepłodnością. Również płeć jawiła się jako istotnie różnicująca badane osoby. Różnice te ujawniały w zmiennych całościowych, relacyjnych i jednostkowych.

Wyniki badań z jednej strony korespondują z dotychczasowymi analizami, z drugiej zaś w pewnym stopniu stanowią uzupełnienie luki dotyczącej funkcjonowania systemów rodzinnych z dzieckiem utraconym w okresie prenatalnym. w pracy, poza dyskusją wyników, zawarto również wnioski aplikacyjne sugerujące wykorzystanie wyników badań w praktyce psychologicznej.

Słowa kluczowe: utrata dziecka w okresie prenatalnym, poronienie, śmierć płodu, niespełnione rodzicielstwo, system rodzinny.